

Kirsten Worm (ed.), Industrialization, Development and the Demands for a New International Economic Order, Samfundsvidenskabeligt Forlag, København, 1978, 277 s., 87,50 kr.

Et mere kommercielt forlag end Samfundsvidenskabeligt Forlag vil le utvivlsomt have sat deres PR-mand m/k på opgaven at finde frem til en mere salgbar titel end "Industrialization, Development and the Demands for a New International Economic Order". Men der er tale om reel varebetegnelse, for bogen handler om industrialisering. Om udvikling. Og om en ny økonomisk verdensorden (NØV). Bogens ni artikler fremtræder som ret enkeltstående bidrag, og selv om Kirsten Worm i en introduktion til bogen prøver at kæde de enkelte bidrag sammen til et mere samlet billede, så har det næppe været muligt at finde en kortere fællesnævner end titlens tre led. Men man savner en analyse af forholdet mellem de tre begreber "industrialisering", "udvikling" og "NØV" - er industrialisering kun en delmængde af udviklingsbegrebet? Og hvordan er forholdet mellem udviklingsbegrebet og NØV-begrebet?

Bogen er et nordeuropaisk foretagende. Halvdelen af forfatterne kommer fra Danmark, mens resten af bidragene er hentet fra Norge, Sverige, Finland og Vesttyskland (2). Ifølge introduktionen danner Samir Amins udviklingsforståelse udgangspunkt for de fleste af bogens bidrag. Men der er dog for flere af bogens forfattere tale om et ret kritisk forhold til Samir Amin.

Fröbel, Heinrichs og Kreye står for det ene af de to tyske bidrag til bogen. De påpeger, at industrikapitalen siden begyndelsen af 1960'erne er blevet stillet over for et kvalitativt helt nyt sæt spilleregler. I kraft af den kommunikations- og transportteknologiske udvikling er den geografiske placering af de forskellige industrier i forhold til varemarkedet blevet sekundært, og der er dermed opstået et enkelt samlet verdensmarked for industriplacering. Ligeledes er der sket en teknologisk og organisationsmæssig udvikling, som muliggør en sådan opsplitting af produktionsprocessen, at der nu er opstået et enkelt samlet verdensmarked for arbejdskraft - et verdensomspændende arbejdskraftreservoir. Derfor er spørgsmålet nu, om en industriproduktion i de traditionelle industricentre eller i nye områder vil give de bedste betingelser for kapitaleksponering og -akkumulation.

Kirsten Worm (ed.), Industrialization, Development and the Demands for a New International Economic Order, Samfundsvidenskabeligt Forlag, København, 1978, 277 s., 87,50 kr.

Et mere kommercielt forlag end Samfundsvidenskabeligt Forlag vil le utvivlsomt have sat deres PR-mand m/k på opgaven at finde frem til en mere salgbar titel end "Industrialization, Development and the Demands for a New International Economic Order". Men der er tale om reel varebetegnelse, for bogen handler om industrialisering. Om udvikling. Og om en ny økonomisk verdensorden (NØV). Bogens ni artikler fremtræder som ret enkeltstående bidrag, og selv om Kirsten Worm i en introduktion til bogen prøver at kæde de enkelte bidrag sammen til et mere samlet billede, så har det næppe været muligt at finde en kortere fællesnævner end titlens tre led. Men man savner en analyse af forholdet mellem de tre begreber "industrialisering", "udvikling" og "NØV" - er industrialisering kun en delmængde af udviklingsbegrebet? Og hvordan er forholdet mellem udviklingsbegrebet og NØV-begrebet?

Bogen er et nordeuropaisk foretagende. Halvdelen af forfatterne kommer fra Danmark, mens resten af bidragene er hentet fra Norge, Sverige, Finland og Vesttyskland (2). Ifølge introduktionen danner Samir Amins udviklingsforståelse udgangspunkt for de fleste af bogens bidrag. Men der er dog for flere af bogens forfattere tale om et ret kritisk forhold til Samir Amin.

Fröbel, Heinrichs og Kreye står for det ene af de to tyske bidrag til bogen. De påpeger, at industrikapitalen siden begyndelsen af 1960'erne er blevet stillet over for et kvalitativt helt nyt sæt spilleregler. I kraft af den kommunikations- og transportteknologiske udvikling er den geografiske placering af de forskellige industrier i forhold til varemarkedet blevet sekundært, og der er dermed opstået et enkelt samlet verdensmarked for industriplacering. Ligeledes er der sket en teknologisk og organisationsmæssig udvikling, som muliggør en sådan opsplitting af produktionsprocessen, at der nu er opstået et enkelt samlet verdensmarked for arbejdskraft - et verdensomspændende arbejdskraftreservoir. Derfor er spørgsmålet nu, om en industriproduktion i de traditionelle industricentre eller i nye områder vil give de bedste betingelser for kapitaleksponering og -akkumulation.

Mogens Kühn Pedersen fra RUC skriver om "adjustment assistance measures", og han når frem til den konklusion, at denne politik kun gavner de u-lande, som sigter mod et kapitalistisk udviklingsmønster og derfor ønsker at tage del i den fremvoksende internationale arbejdsdeling. Artiklen er suppleret med et fyldigt og velvalgt statistisk materiale.

Finnen Raimo Värynen beskæftiger sig med det internationale patentsystem. Han viser, hvordan de multinationale selskaber totalt dominerer patentmarkedet i u-landene og konkluderer, at det internationale patentsystem er med til at regulere "hvem der industrialiseres hvordan og under hvilke omstændigheder". Men han tilføjer samtidig, at en revision af patentsystemet kun vil være et meget lille skridt i retning af en større teknologisk uafhængighed for u-landene.

Peter Neersøe skriver om u-landenes mulighed for at kontrollere de udenlandske investeringer, og han viser med konkrete eksempler, hvor vanskeligt det er for et u-land at bringe de multinationale selskabers virksomhed i overensstemmelse med landets udviklingspolitik. Artiklen er delvist baseret på materialet i Neersøe og Carlsens bog "Danske investeringer i u-landene".

Kjell Havnevik fra Chr. Michelsen Instituttet i Bergen skriver om latinamerikanske strategier for en industriudvikling, med Brasilien som eksempel. Han behandler især importsstitutionsstrategien, men kommer også ind på den eksportorienterede industrialiseringsstrategi, og han konkluderer, at ingen af de ovennævnte strategier formår at bringe en virkelig udvikling i gang i Brasilien, idet de ikke har været i stand til at rokke ved de strukturelle karakteristika for Brasiliens underudvikling: skæv indkomstfordeling, store uligheder mellem de enkelte regioner, ujævn sektorvækst og en høj grad af teknologisk og finansiel afhængighed.

Henrik Secher Marcussen og Jens Erik Torps analyse af udviklingen i Elfenbenskysten former sig som et opgør med Samir Amins teori fra slutningen af tresserne om Elfenbenskystens "blokerede udvikling". De påviser, hvordan landet i løbet af halvfjerdserne har formået at kæde den industrielle sektor sammen med landbrugssektoren, og hvorledes industrien i betydelig grad er blevet rettet mod det interne marked. Selv om udviklingen i Elfenbenskysten stadig bestemmes af de eksterne relationer, så har landet i kraft af

sine forbindelser med verdensmarkedet taget et vigtigt skridt i retning mod en mere selv-centreret udvikling. Dette forløb står i klar modstrid med Samir Amins teori om nødvendigheden af et brud med verdensmarkedet for at opnå en selvcentreret udvikling.

Peter Wallensteen fra afdelingen for freds- og konfliktforskning ved Uppsala universitet, viser hvorledes fødevarer næsten lige så effektivt som olie kan bruges som politiske våben. Artiklen koncentrerer sig om USA, der alene tegner sig for op mod halvdelen af verdenseksporten af korn, majs, bønner og ris. Wallensteen gennemgår USAs nyere historie og påviser med konkrete eksempler, hvordan landets "food-power" har været anvendt til gennem belønning eller straf at fremme såvel markedsmæssige som politisk-strategiske interesser.

Ole Karup Pedersen behandler de politiske aspekter af NØV. Han ser debatten omkring NØV som en politisk strid mellem "the have's and the have-not's" om retten til at definere de internationale normer og regler, som styrer værdifordelingen i verdenssystemet.

Den sidste artikel er skrevet af Dieter Senghaas (Vesttyskland), der paralleliserer den nuværende NØV-debat med den økonomiske debat, som fandt sted i begyndelsen af 1800-tallet mellem det præindustrielle Tyskland og det langt mere udviklede England. Senghaas fremdrager den kritik, som den tyske økonom Friedrich List dengang rejste mod de traditionelle økonomiske teorier for international handel. List påviste, at disse teorier kun har gyldighed for handel mellem ligestillede partnere, men at det som karakteriserede Europa i den første halvdel af 1800-tallet var handel mellem asymmetriske og ulige partnere.

Artiklerne er generelt velskrevne og af høj kvalitet. Men man savner lidt en overordnet problemstilling for bogen. Det kunne for eksempel have været interessant, hvis de forskellige forfattere havde relateret deres problemstilling til u-landenes aktuelle krav om en ny økonomisk verdensorden: patentsystemet kunne være analyseret i forhold til NØV-kravet om en "code of conduct for the transfer of technology", "adjustment assistance"-strategien kunne være vurderet i forhold til u-landenes krav om et integreret råvareprogram og i forhold til UNIDO IIs industrialiseringsprogram osv.

Bogens svageste afsnit er det afsluttende appendix, hvori Kirsten Worm prøver at redegøre for kravene om en ny økonomisk verdensorden, således som de er blevet debatteret på internationale konferencer og møder. Der er i dette afsnit en række faktuelle fejl: UNCTAD I afholdtes ikke i Nairobi, men i Geneve, 77-landegruppen formedes ikke i Algier 1967, men i Geneve 1964, de alliancefri landes fjerde topmøde fandt sted i september 1973 før oliekrisen og ikke i september 1974 m.m.

Sådanne fejl er alvorlige nok for tilliden til fremstillingen. Men mere alvorlig er dog den manglende prioritering mellem vigtige og mindre vigtige NØV-konferencer. U-landenes krav om en ny økonomisk verdensorden blev lanceret på FNs sjette ekstraordinære generalforsamling i 1974 (resolution 3201 og 3202) og fulgt op på FNs 29. generalforsamling samme efterår med kravet om et "charter for staters økonomiske rettigheder og pligter" (resolution 3281). Disse to meget afgørende møder får tilsammen 9 liniers omtale, mens et i forhold til NØV-kravene ret perifert møde i New Delhi om regeringskontrol med nyhedsspredningen får donnelt så meget omtale. FNs syvende særlige samling og 77-gruppens Manila-møde forud for UNCTAD IV opsummeres på 2 1/2 linie hver, mens der bruges 10 gange så mange linier på et ordinært 77-gruppe-møde i Mexico, 1976.

På bogens minusside bør også anføres et betydeligt antal trykfejl og en ret høj pris (87,50 kr.). Men på trods af disse indvendinger må det hilses med glæde, at Kirsten Worm har taget initiativet til at få samlet disse vægtige indlæg i NØV-debatten og få dem udgivet i bogform.

Max Kruse